

«Особливості тлумачення поняття «банкрутства» у правовій сфері»

Анастасія Бельдєй

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: BeldieiAM@krok.edu.ua

Олександр Биков

д. ю. н., старший науковий співробітник,
професор кафедри теорії та історії держави та права,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: OleksandrBM@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-4965-696X

За сучасних умов розвитку економіки рівень збанкрутілих підприємств невинно зростає. Неплатоспроможність, збитковість, криза платежів і як наслідок банкрутство є сьогодні характерними для більшості українських підприємств. Саме тому питання банкрутства є досить актуальним у сучасних умовах розвитку.

Аналіз основних досліджень і публікацій показав, що навколо проблеми банкрутства зосереджена значна увага багатьох науковців. Питання банкрутства підприємства досліджували такі сучасні науковці, як Базилінська О.Я. [1], Ларіонова К.Л. [5], Подольська В.О. [9], Шморгун Н.П. [12], Яблонська А.С. [13] та інші. Досить детально питання банкрутства вивчав Терещенко О.О. [10]. Однак, незважаючи на це, проблема банкрутства не втрачає актуальності і має багато не розглянутих питань і потребує подальшого дослідження та розвитку. А саме, потребує уточнення понятійний апарат та проблеми питання визначення ймовірності банкрутства підприємства шляхом ідентифікації основних чинників, що зумовлюють його виникнення.

Метою роботи є дослідження існуючого понятійного апарату щодо питання банкрутства, характеристика видів банкрутства та виділення основних причин, що його зумовлюють у сучасних умовах розвитку.

Поставлена мета обумовлює вирішення наступних завдань:

- дослідити та уточнити понятійний апарат щодо питання банкрутства у економічному та юридичному розрізі;
- визначити основні види банкрутства підприємства та їх основні характеристики;
- проаналізувати та охарактеризувати основні фактори та причини виникнення кризових явищ, що ведуть до неплатоспроможності та банкрутства підприємства.

У практиці розвитку країн із ринковою економікою банкрутство виступає як механізм регулювання та саморегулювання економіки і, насамперед, дотримання виконання зобов'язань суб'єктами господарювання. Банкрутство як елемент ринкових відносин стало реальністю і сучасної української економіки [9, с. 157].

Аналіз економічної літератури показав, що існують різні підходи щодо визначення поняття банкрутства. Взагалі, поняття «банкрутство» - італійського

походження. У дослівному розумінні банкрутство означає відмову громадянина або фірми сплачувати за власними борговими зобов'язаннями через брак коштів. Асоціативно це пов'язують більшою мірою з фінансовими установами, банками. Однак в умовах ринку банкрутом може виявитися будь-яка виробнича система [8, с. 10].

Шеремет А.Д. під банкрутством суб'єкта господарювання розуміє його нездатність фінансувати поточну операційну діяльність і погасити термінові зобов'язання. Автор зазначає, що банкрутство є наслідком розбалансованості економічного механізму відтворення капіталу суб'єкта господарювання, результатом його неефективної цінової, інвестиційної і фінансової політики.

Білоліпецький Н.П. дає визначення банкрутства суб'єкта господарювання, як його крах, викликаний технічною або фізичною нездатністю суб'єкта господарювання погасити взяті на себе фінансові зобов'язання. Банкрутство суб'єкта господарювання - це стан, коли реальна ринкова вартість активів фірми нижче суми їх зобов'язань.

На думку Скворцова М.М., банкрутство означає фінансову неспроможність підприємства, що виявляється в перевищенні витрат на виробництво продукції над виборгом від її реалізації [9, с. 158].

За Шморгуном Н.П. банкрутство (фінансовий крах) (bankruptcy) - це документально підтверджена нездатність суб'єкта господарювання платити за своїми зобов'язаннями і фінансувати основну поточну діяльність у зв'язку з відсутністю коштів. Такий стан підприємства, на думку автора, свідчить про погіршення всіх показників, що визначають його фінансову стійкість [12, с. 88].

Базилінська О.Я. визначає банкрутство (Bankruptcy) як неспроможність підприємства платити за своїми борговими зобов'язаннями та виконувати зобов'язання перед бюджетом [1, с. 200].

Отже, як бачимо, банкрутство є складним процесом, його можна охарактеризувати з різних сторін - юридичної, управлінської, організаційної, фінансової тощо.

Різні погляди також виникають у різних авторів [1; 9; 12] щодо виділення основних видів банкрутства. Так, Шморгун Н.П. [12] виокремлює серед основних видів банкрутства лише три види, а саме - випадкове, навмисне, необережне. Характеристика даних видів банкрутства та причини їх виникнення представлені в табл. 2 [12, с. 88].

Отже, за Базилінською, приховане банкрутство виникає у випадку навмисного приховування факту стійкої фінансової неспроможності підприємства та пов'язаного з цим подання недостовірної інформації кредиторам, державним органам, іншим зацікавленим особам; а умисне банкрутство - це свідоме доведення підприємства до стійкої фінансової неспроможності. Також, автор розглядає фіктивне банкрутство як результат свідомого поширення підприємством інформації щодо своєї фінансової неспроможності, щоб ухилитися від оплати зобов'язань [1, с. 200].

Слід відзначити, що виходячи з вищевказаного, прогнозування

банкрутства стає першочерговою необхідністю, що дасть можливість виявити основні проблеми і недоліки в роботі підприємства, а також врахувати вплив різноманітних зовнішніх чинників, і в результаті спрогнозувати ймовірність банкрутства і вжити заходів для його уникнення.

У зв'язку з цим автором визначено перспективи досліджень в контексті зазначених проблем, що дасть змогу продовжити дослідження питання попередження та прогнозування банкрутства підприємств. Важливо відзначити, що для підприємства важливо вчасно виявити «хворобу», встановити правильний діагноз, зрозуміти причини негараздів і наслідки.

Ключові слова: банкрутство; санація; відновлення платоспроможності; боржник.

Список використаних джерел

1. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. / О.Я. Базилінська. - К.: ЦУЛ, 2009. - 328 с.
2. Господарський Кодекс України, 16 січня 2003 року N 436-IV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>.
3. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (Про банкрутство), 14 травня 1992 року N 2343-XII [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/Laws/main.cgi?nreg=2343-12>.
4. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/Laws/main.cgi?nreg=2341-14>.
5. Ларіонова К.Л., Капінос Г.І. Аналіз особливостей та сучасного розвитку інституту банкрутства та фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання Хмельницької області / К.Л. Ларіонова, Г.І. Капінос // Вісник Хмельницького національного університету - 2021. - № 4. - ТЗ. - С. 50-55.
6. Методичні рекомендації Національного банку України щодо застосування комерційними банками Закону України «Про банкрутство» від 21.07.94р. N 23012/105 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=v_105500-94.
7. Методичні рекомендації Центральної спілки споживчих товариств України з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств 28.07.2006 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=n0005626-06>.
8. Пена Т.В. Управління фінансовою санацією підприємств: навч. посіб. / Т.В. Пена, В.О. Федорова. - К.: Центр учбової літератури, 2018. - 440 с.
9. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / В.О. Подольська, О.В. Яриш. - К.: Центр навчальної літератури, 2017. - 488 с.
10. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посіб. / О.О. Терещенко. - К.: КНЕУ, 2014. - 412 с.
11. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. / О.С. Філімоненков. - 2-ге вид., переробл. і доп. - К.: МАУП, 2014. — 328 с.
12. Шморгун Н.П. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Н.П. Шморгун, І.В. Головка. - К.: ЦНЛ, 2016. - 528 с.
13. Яблонська А.С. Дільність арбітражних керуючих: нормативне врегулювання та необхідність законодавчого вдосконалення [Електронний ресурс] / А.С. Яблонська. - Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/?do=d&did=4793&sid=comments>.